

Samhällsresiliens i Sverige: styrning, sociala nätverk och lärande.

För att utveckla kunskap kring resiliens som helhet och förståelse för vad som bidrar till samhällelig resiliens krävs att kunskaper från olika forsknings- och empiriska områden integreras. Kunskapen måste avse olika nivåer, från individ och organisation till samhälle och större system. Samhällelig resiliens betraktas inom ramen för föreliggande projekt som ett utpekande av en önskvärd riktning mot ett välfungerande, robust och flexibelt samhälle. Resiliens är alltså inte ett tillstånd som går att uppnå utan snarare ett förhållningssätt eller ett mål att sträva mot i ständigt pågående förändringsprocesser. Resiliens innefattar såväl en fungerande samhällsstyrning med förmåga att bevara centrala samhällsfunktioner stabila som en förmåga till förändring och anpassning – på såväl kort som lång sikt.

Inom forskning och praktik betonas att den lokala nivån (*communities*) är synnerligen viktig för resiliens (Berkes & Ross 2013). Globala förändringar och händelser resulterar i påtagliga lokala effekter och krav på lokal hantering och anpassning. Relationen mellan det globala och det lokala är följaktligen viktig för att förstå resiliens. Projektet kommer därför huvudsakligen att fokusera den lokala nivåns möjligheter och utmaningar till kapacitetsuppbyggnad för resiliens (Amaratunga et al. 2015, Zebrowski & Sage 2016).

Särskilt på lokal nivå är sociala relationer av olika slag centrala. Enligt Chandler (2014) utgörs social resiliens av "de befintliga inbäddade och relationella förmågorna hos vanliga människor" (s. 60). Social resiliens handlar inte om styrning underifrån eller ovanifrån utan om en process där politik och praktik ständigt anpassas efter människors kapacitet och resurser, vilka i sin tur till stor del bygger på kunskapsutveckling och lärande. De relationella förmågorna är därför det som måste studeras kritiskt för att förstå social resiliens i Sverige i både teori och praktik (jmf Vrasti & Michelsen 2016).

Mot denna bakgrund har projektet designats med tre teman: *resilient styrning, sociala nätverk och relationer* samt *kunskap och lärande*. Medan styrning och relationer kan sägas utgöra strukturer handlar lärande om processer för återkoppling och kunskapsutveckling. Dessa tre teman utgör forskningsprojektets analytiska fokus och kommer att studeras empiriskt inom tre områden: *klimatanpassning, flyktingskap och våldsbejakande extremism*. Kunskapen från studierna kommer genom projektets design att lyftas till en generell nivå och ligga till grund för ett teoretiskt ramverk som är tillämpligt inom policy och praktiskt verksamhet för resiliens i Sverige.

I likhet med exempelvis många EU-projekt är föreliggande projekt organiserat med ett antal så kallade arbetspaket (work packages) i vilka all verksamhet och alla aktiviteter inryms. Närmare bestämt består projektet av följande fem arbetspaket (AP):

- AP 1 Projektledning
- AP 2 Fallstudie
- AP 3 Kontraststudie
- AP 4 Experimentstudie
- AP 5 Kommunikation och nyttiggörande

Forskningsprojektets övergripande syfte är att bidra till ett resilient samhälle genom fördjupad och nyanserad förståelse av de kontextuella och bakomliggande faktorer som skapar och upprätthåller resiliens respektive bryter ned och underminerar densamma. Målet är att producera kunskap om hur begreppet kan tillämpas och följas upp i en svensk kontext, både inom de studieområden som projektet omfattar och överfört till andra områden.

TEMA 1: RESILIENT STYRNING

En central och återkommande kritik mot resiliensbegreppet handlar om styrning och organisering. Framför allt har kritiken handlat om styrningsidéer där ansvar överförs till individer och ett stort antal aktörer på lokal nivå utan riktlinjer och stöd men med krav på utvärdering och uppföljning (Evans & Reid 2014). Som en kritik mot idén om en centraliserad förväntan parad med utspridd säkerhet ställde Wildawsky redan 1988 den kritiskt klarsynta frågan: Hur ska samhällets medlemmar kunna förbereda sig om man inte vet mot vad? Sedan dess har en stor mängd samhällsfunktioner decentraliserats och organiserats genom nätverksstyrning (Rhodes 1997), så även samhällsskydd och beredskap. Sverige kan förvisso genom sin långa tradition av korporativism ha vissa fördelar i att hantera denna decentralisering. Samtidigt innefattar idén om resiliens andra nyliberala drag än decentralisering som är mer problematiska att överföra till Sverige, exempelvis modeller för privat-offentlig samverkan. Tillämpningen av den generella resiliensidén behöver därför problematiseras i förhållande till en svensk kontext.

Temats syfte är att identifiera vad som karaktäriserar institutioner som påverkar resiliens och om resiliens innebär olika saker i teori och praktik på olika administrativa och politiska nivåer. Här undersöks om resiliens är något permanent och integrerat eller något som bara sker tillfälligtvis, samt vilka faktorer som stärker respektive försvagar institutioners resiliens styrning (Hills 2000).

TEMA 2: SOCIALA NÄTVERK OCH RELATIONER

Såväl forskning som praktisk erfarenhet visar att resiliens i grund och botten handlar om sociala relationer: mellan individer, grupper, organisationer, administrativa enheter, politiska institutioner etc. Relationer kan såväl horisontellt som vertikalt vara mer eller mindre formella, men det är dess faktiska kvalitet och karaktär som är central: det är i gränssnitten inom och mellan sociala nätverk som resiliens skapas och nivån på resiliens avgörs. Samhällets resiliens kan sägas få sitt praktiska uttryck i olika sociala arrangemang – alltifrån formella maktstrukturer till frivilliga initiativ och informella sociala nätverk (Keck & Sakdalpolrak 2013). Vad som saknas kunskap om är vilka relationella faktorer som skapar och upprätthåller resiliens respektive bryter ned och försvagar den (Cutter et al. 2014, MacKinnon & Derickson 2013), inte minst utifrån mångfald, makt och intersektionalitet (se Neal et al. 2013, Ridgeway & Correll 2004). Idén om *community resilience* som bygger på social inklusion må vara attraktiv men bygger på ett antagande om konsensus, homogenitet och harmoni. Den behöver därför problematiseras utifrån det faktum att lokala miljöer ser mycket olika ut socialt, geografiskt, ekonomiskt och så vidare.

Temats syfte är därför att studera betydelsen av kvaliteten och karaktären i formella och informella relationer för resiliens i olika miljöer. Särskilt kommer frivillighet och sociala nätverk att undersökas.

TEMA 3: KUNSKAP OCH LÄRANDE

Att tänka i resiliensstermer kan kräva såväl en transformering av befintlig kunskap som en komplettering med ny kunskap och kompetens av olika slag (Sparf 2016). Därför är det viktigt att studera dels vilka typer av kunskap som behövs för att utveckla och upprätthålla resiliens, dels vilka aktörer som behöver vilken kunskap och hur lärande sker inom och mellan aktörer. Resiliensinriktad kunskap och erfarenhet inom ett samhällsområde behöver inte nödvändigtvis vara relevant eller tillämpbar inom ett annat. Därför behöver kunskap och lärande studeras empiriskt i flera samhälls- och verksamhetsområden som vart och ett omfattar avgörande reella utmaningar för det svenska samhället, nu och i framtiden. Kommunikationsaspekter är också ett viktigt område att belysa i temat, exempelvis vad gäller utbildnings- och övningsformer samt kommunikation med en socialt heterogen allmänhet (Norris et al. 2008; Olofsson 2007).

Temats syfte är att fördjupa kunskapen om olika kunskapsformer för resiliens samt hur kommunikation och lärande kan utvecklas i linje med detta.

EMPIRISKA STUDIEOMRÅDEN

För att utveckla kunskap och kompetens inom resiliens för Sverige behöver empiriskt grundad kunskap från flera områden och verksamheter analyseras såväl separat som samlat. Det är inte tillräckligt att studera *enbart* offentlig sektor, *en* kategori av händelse eller *en* typ av infrastruktur eller system. Det är heller inte fruktbart att enbart se till konsekvenser av inträffade händelser eftersom det ger en reaktiv ingång till resiliens. Istället behövs en bred ansats där olika studieområden och miljöer studeras samlat.

Forskningsprojektets analytiska teman kommer att studeras empiriskt i tre områden: *klimatkonsekvenser och anpassning*, *flyktingskap* samt *terrorism och våldsbejakande extremism*. Valet av studieområden baseras på att de utifrån projektets teman har olika karaktär och förutsättningar samt omfattar olika typer av problematik i tid och rum. Samtidigt representerar alla tre områden frågor som kommer av globala förändringar som den lokala nivån i Sverige har att hantera och anpassa sig till på både kort (krishantering) och lång sikt (anpassning, omställning). De utgör också *reella* osäkerheter, risker och utmaningar för det svenska samhället med potential till stora negativa konsekvenser. Slutligen utgör studieområdena exempel där många aktörer av olika slag behöver samverka.

Genom att kombinera separata undersökningar och komparativa studier inom varje studieområde kommer generella slutsatser att kunna dras för projektets olika teman – kunskap som är generaliserbar till andra samhällsområden och -verksamheter. I tabell 1 nedan finns exempel på forskningsfrågor inom respektive tema och studieområde.

KLIMATANPASSNING OCH KONSEKVENSER

Det råder idag vetenskaplig konsensus om att vårt klimat håller på att förändras och att det finns en tydlig koppling till mänskligt handlande, samhällsorganisering och -utveckling (Oreskes, 2004). Frekvensen av extrema väderhändelser som skyfall, värmeböljor och skogsbränder antas öka (SOU 2007:60; Arheimer,

Donnelly och Strömquist, 2013; SMHI, 2014). De klimatrisker som kan relateras till denna utveckling uppstår i ett komplext samspel mellan natur, teknik och samhälle. Effekterna av ett förändrat klimat kan följa konkreta väderhändelser men också mer svårångade aspekter som förändrade hot- och riskbilder som i sin tur påverkar samhällets prioriteringar av risker och insatser. Att skapa och upprätthålla resiliens i relation till klimatförändringar blir därmed en mycket komplex uppgift.

Utmaningar som följer i klimatförändringarnas spår kräver effektiva samhällsinsatser (Andersson-Sköld, et al. 2015; Becker, 2014; Walker, Tweed och Whittle, 2014; Birkmann, 2013; Granberg och Glover, 2013; Schipper och Burton, 2009). Dessa samhällsinsatser måste bygga på en samlad analys som ger grunden för lärande från, och om, händelser, policys, planering och samhällsbyggande, samhällsinstitutioner, beslut och åtgärder. En väg för samhället att uppnå detta är genom en integrering av riskreducering av klimatrisker och klimatanpassning i samhällsplanering (se exv. Davoudi, Crawford och Mehmood, 2009; IPCC, 2014; Granberg, Nyberg och Modh, 2016). Målet för en sådan utveckling kallas allt oftare det resilienta samhället.

En integrering av riskreducering av klimatrisker och klimatanpassning i samhällsplanering kräver en medvetenhet om vilka typer, och kombinationer, av samhällsinstitutioner, av beslut och åtgärder som verkligen leder till ökad samhällelig resiliens. Riskhantering som minskar sårbarhet, ger en riskreduktion och bidrar till en stärkt samhällelig resiliens måste samtidigt vara en del av en samlad analys och ett lärande om, och från, planering och implementering av policy och planer för byggande, skapande av infrastruktur och utveckling av sociala strukturer. Klimatanpassning och katastrofriskreducering sker tvärsektoriellt, på flera samhällsnivåer, med många aktörer, inkluderande olika typer av risker med vida tidsmässiga och rumsliga ramar. De verksamheter och samhällssektorer som ingår är alla reglerade av olika lagar, policys och regelverk men påverkas också av informella komponenter som intressen, värderingar och normer. Den fysiska planeringen blir ur detta perspektiv en central process i samhällsbyggandet men samhällsbyggande innefattar även en mängd andra fält som utgör överlappande förvaltnings-, policy- och intresseområden.

FLYKTINGSKAP

För närvarande finns i världen fler flyktingar än någon gång tidigare under efterkrigstiden. Under hösten 2015 hade vi en mycket kraftig uppgång av antalet asylsökande i Sverige. På grund av bristande omvärldsanalys och felprognostisering av ankommande flyktingar kom situationen ofta att karaktäriseras i termer av "kris". Sydsvenska Dagbladet (26 december 2015) menade till och med att "Flyktingkrisen 2015 framstår i Sverige som något av en beredskapskatastrof". Forskning har visat att den svenska krishanteringen generellt saknar erfarenheter av att arbeta med den här typen av långdragen händelse som flyktingsituationen var (Andersson et al., kommande, s. 44). Samtidigt kunde myndigheter, kommuner och frivilliga på olika platser i landet tillsammans på relativt kort tid bygga upp en fungerande infrastruktur för mottagandet av ankommande flyktingar. Exempelvis upprättades i anslutning till Malmö Central en temporär ankomstcentral där myndigheter och frivilliga hjälporganisationer sida vid sida kunde arbeta för att skapa ett värdigt mottagande. Samverkan, formaliserad genom den så kallade Överenskommelsen mellan regeringen, SKL, och de idéburna organisationerna inom integrationsområdet, har därefter fortsatt genom det mer långsiktiga integrationsarbetet på lokal nivå.

Trots kritiken kan man alltså slå fast att samhället, framför allt på regional och lokal nivå, uppvisade tydliga tecken på en resilient hantering av den påfrestning som flyktingströmmen utgjorde. Ett resilient system för flyktingmottagande bör visserligen vara robust, men framförallt bör det vara flexibelt och kunna anpassas efter skiftande antal asylsökande. Lokalsamhällesnivån är central och frivilliga insatser inom ramen för det civila samhället blir viktiga (Linnell et al., 2015). Nyckelaktörer vid mottagandet hösten och vintern 2015 var organisationer och nätverk som Röda korset och Refugees Welcome. Samtidigt måste det finnas en fungerande "icke erkänd" krishantering, som innebär att människor i sitt vanliga arbete – som t.ex. anställda på boenden för ensamkommande barn – verkar för att "normalisera vardagen" genom att utföra sitt vanliga arbete under ovanliga omständigheter (Oscarsson & Danielsson, kommande). Exempel på detta kunde observeras i samband med att några kommuners krisorganisationer aktiverades under hösten, såsom i Malmö och Östersund, för att möjliggöra stöd till övriga förvaltningar och berörda myndigheter (Malmö stad, 2015, s. 54).

För att hanteringen av en snabbt ökad immigration ska vara resilient krävs att olika samhällsaktörer agerar tillsammans på ett tillfredsställande sätt. Här finns en del brister att belysa och åtgärda med hjälp av forskning. Myndigheter som Boverket och Skolverket upplevde under nämnda period att det stöd man fick från MSB var relevant utifrån de behov man påtalade. Kommunala och andra verksamheter på operativ nivå upplevde däremot att det stöd man fick inte var anpassat till de behov som fanns (Andersson et al., kommande, s. 17). Resilient hantering av ankommande flyktingar kräver med andra ord en komplex apparat av olika aktörer på olika nivåer, som samspekar, kommunicerar, och lär av varandra.

TERRORISM OCH VÅLDSBEJAKANDE EXTREMISM

Svensk våldsbejakande extremism av idag - och i dess förlängning terrorism - kan något förenklat delas in i tre ideologiska huvudgrenar: vänster- höger- och jihadistisk extremism. Den jihadistiska extremismen har blivit ett allt vanligare fenomen, i första hand genom rekrytering av medlemmar till olika jihadistiska terrororganisationer. Denna rekrytering uppges i första hand ske i de större städerna. Samtida högerextremism uppges för tillfället vara som mest förekommande i mindre svenska orter där den tar sig olika uttryck. De vänsterextrema rörelserna uppges för tillfället ha minskat i omfattning (Nationell strategi mot våldsbejakande extremism, 2016). Två av dessa ideologier, jihadism och olika varianter av högerextremism, sprids transnationellt med hjälp av bland annat modern kommunikationsteknik och billiga internationella resor. Båda dessa ideologier har en uttalad ambition att använda våld i stor skala i syfte att uppnå sina politiska mål, ofta i form av attacker som riktas mot allmänheten (se exempelvis Neumann, 2009). Sådana attacker genomförs antingen av traditionella terrorceller eller enstaka individer (s.k. ensamvargar). Svenska myndigheter måste därför i dagsläget räkna med att det finns två tämligen starka rörelser, med internationella förgreningar, som kan tänkas ha ett intresse av att genomföra terroråd i Sverige. Detta ställer synnerligen höga krav på en rad svenska myndigheter och deras förmåga till planering, ledning och samarbete.

Den nuvarande nationella strategin mot terrorism utgår från en arbets- och ansvarsfördelning på tre områden: förebygga, förhindra och försvåra. Ansvarsområdet förebygga innefattar bl.a. åtgärder för att motverka våldsbejakande ideologier och rekryteringen till olika våldsbejakande rörelser och terrorgrupper. Ansvarsområdet förhindra innefattar olika åtgärder som syftar till att motverka individers och grupperns möjlighet och förmåga att genomföra ett terrorangrepp. Ansvarsområdet försvåra innefattar olika åtgärder som syftar till att skydda individer och minska samhällets sårbarhet för det fall att ett terrorangrepp genomförs. Landets kommuner berörs i första hand av ansvarsområdet förebygga, där man är en central aktör. Utöver detta tillkommer en rad arbetsuppgifter inom ansvarsområdet försvåra (Regeringens skrivelse 2014/15:146).

Tabell 1 Huvudsakliga forskningsfrågor i respektive tema och studieområde.

	Resilient styrning	Sociala nätverk och relationer	Kunskap och lärande
	<i>Huvudsaklig metod: intervjuer och dokumentstudier</i>	<i>Huvudsaklig metod: social nätverksanalys och intervjuer</i>	<i>Huvudsaklig metod: laborativa experiment</i>
Klimatkonsekvenser och anpassning	1. Vilka effekter får intressen och värderingar på samhällets förmåga och prioriteringar inom lokal klimatanpassning? 2. Hur sker avvägningar i kommuner mellan vilka åtgärder som kan göras för att klara av såväl långsiktig klimatanpassning som akuta klimatrelaterade kriser?	1. Vilka effekter har lokala sociala relationer på kommuners förmåga att möta utmaningar kopplade till klimatanpassning och -risker? 2. På vilket sätt påverkar olika lokala kontextfaktorer hur sociala nätverk och relationer formas inom det klimatinriktade verksamhetsfältet?	1. Vilka typer av kunskap behöver olika slags aktörer utveckla för att möta dagens och framtidens klimatrisker? 2. Hur sker lärande inom och mellan organisationer på lokal nivå vars verksamhet är inriktad på klimatanpassning och -risker?
Flyktingskap	1. Vilka styrningsfaktorer har direkt inverkan på lokalsamhällets resiliens avseende respons på snabbt ökad immigration? 2. Hur påverkar styrningsberoenden mellan lokal och nationell nivå mottagandet av flyktingar?	1. På vilka sätt påverkar mönster av sociala relationer inom en kommun hanteringen av snabbt ökad immigration? 2. Vilka sociala och organisatoriska mekanismer avgör inkludering och exkludering av aktörer inom flyktingmottagande?	1. På vilka sätt kan olika former av kunskap förbättra kommuners förmåga att hantera snabbt ökad immigration? 2. Vilka typer av kunskap utbyts mellan vilka parter, hur går det till och på vilka arenor?
Terrorism och våldsbejakande extremism	1. Vilka lokala kontextfaktorer är avgörande för att reducera sårbarhet mot terrorism och våldsbejakande extremism? 2. Hur påverkar olika styrningsfaktorer lokalsamhällets förmåga att bibehålla kontrollen över centrala funktioner när ett eller flera terroråd sker?	1. Hur kan sociala nätverk och relationer på lokal nivå bidra till att reducera risken för våldsbejakande extremism och terroråd? 2. Vilka sociala och organisatoriska nätverk används för att för det första bemöta våldsbejakande extremism inom ramarna för det förebyggande arbetet och för det andra, förbereda kommunen inför konsekvenserna av ett terroråd?	1. På vilka sätt sker delning och spridning av relevant kunskap mellan olika samhällsnivåer för att bemöta våldsbejakande extremism och reducera risken för terroråd? 2. Hur införskaffar kommunen relevant kunskap om dessa frågeställningar och hur sprids och tillämpas denna kunskap till berörda parter?

METODANSATS

Se Projektgenomförande (bilaga 3) för en detaljerad förklaring av forskningsprojektets upplägg och genomförande.

Studier av resiliens kräver tvärvetenskaplig forskning där kunskaper från olika ämnen och forskningsfält integreras (Paton & Johnston 2006) och en transdisciplinär ansats där forskare och praktiker arbetar tillsammans (Giuliani et al. 2016). Projektet är därför upplagt med tre olika typer av studier: *fallstudier*, *kontraststudier* och *experimentstudier* i vilka alla tre empiriska områden studeras. Studierna genomförs gemensamt av projektets forskare från olika ämnen och lärosäten och med deltagande av yrkesutövare och beslutsfattare i de studerade organisationerna. Projektet avslutas med en metastudie där resultat och slutsatser sammanförs i syfte att producera nödvändig och praktiskt omsättningsbar kunskap för kapacitetsuppbyggnad.

Forskningsprojektets empiriska material kommer huvudsakligen att samlas in på kommunnivå, eftersom det framför allt på lokal nivå som resiliens och kapacitet byggs upp. Studierna är dock inte begränsade till den formella kommunala strukturen. Sociala nätverk, frivilligorganisationer och -initiativ kommer särskilt att studeras mot bakgrund av den centrala roll dessa spelar både i krishantering och i aktivitetsprogram för resiliens. Därtill omfattar forskningsprojektets studier andra nyckelaktörer med påverkan på den lokala nivån, exempelvis nationella myndigheter, länsstyrelser och företag.

Empiriinsamlingen kommer att ske genom intervjuer, dokumentstudier, formell social nätverksanalys samt laborativa experiment. Såväl kvalitativ som kvantitativ data kommer att användas för analys och fallbeskrivningar. Efter respektive studie kommer återkopplingsaktiviteter för verksamhetsutförare från olika olika organisationer att arrangeras.

Fall och urval

Upplägget bygger på fallstudier där kommuner djupstuderas. Djupstudieansatsen, som möjliggör förståelse för komplexiteten i resiliens, kompletteras med en jämförande ansats i en avslutande metastudie för att möjliggöra identifiering av generella faktorer och mönster.

I det första steget (AP2) kommer tre *huvudfall* studeras. Respektive kommunen, som central aktör för resiliens, har kontaktats och ställt sig positiva till att medverka i studierna. För val av huvudfall har följande principer använts: 1) fallen är under påfrestning i förhållande till alla tre empiriska studieområdena (klimatanpassning, flyktingskap och våldsbejakande extremism) och 2) fallen utgör ett brett spektrum sett till befolkningsstorlek och geografi. Dessa kriterier är av stor kontextuell betydelse för kommunens förutsättningar och förmågor och därmed också för studiens tre teman (styrning, nätverk, lärande). Urvalet medför att vi dels kommer kunna göra jämförelser och analyser dels inom respektive studieområde, dels mellan studieområden.

Huvudfallen är Malmö, Örebro och Arboga. Malmö drabbades sommaren 2014 av ett kraftigt skyfall som fick omfattande konsekvenser. Sedan dess har kommunen arbetat systematiskt med frågan och tagit fram en skyfallsplan. Vidare var Malmö en av de kommuner vars resurser ansträngdes hårdast av det starkt ökade antalet flyktingar som kom till Sverige under hösten 2015. Kommunen har också varit kritisk till hur samverkan mellan kommun, länsstyrelse och nationell nivå (Migrationsverket, MSB) fungerade under denna period. Malmö ingår i UNISDRs kampanj Making cities resilient. Örebro har identifierats som ett särskilt sårbart område inom ramen för EU:s översvämningsdirektiv. Man arbetar nu strategiskt för att integrera klimatanpassning i olika kommunala processer så att det blir ihopvävt med de styrinstrument som redan finns. Ifråga om flyktingmottagande ingick Örebro kommun bland de fyra kommuner som under hösten 2015 avlastade ankomstkommunerna Malmö och Trelleborg genom att bli ankomstkommun för ensamkommande barn. Man gick ifrån att ha ca 120 ensamkommande barn i slutet av 2014 till över 500 vid utgången av 2015. Olika extremistiska och våldsbejakande rörelser har sedan en längre tid varit aktiva i såväl Malmö som Örebro. Arboga har tar emot såväl vuxna asylsökande som ensamkommande barn. Denna verksamhet har bl.a. lett till attacker mot Migrationsverkets lokaler i kommunen och utgör ett intressant fall av lokal våldsbejakande extremism som har förekommit under lång tid i många av landets kommuner. Arboga kommun är dessutom en något mindre kommun och det är av intresse att vikt att även studera även de mindre kommunernas resiliens. Vad gäller klimatanpassning är även Arboga utsatt för översvämningsrisker. Igenom Arboga tätort rinner den reglerade Arbogaån som har flera trånga sektioner som skapar problem med ras och översvämningsrisker.

I ett andra steg (AP3) kommer tre *kontrasterande fall* i förhållande till huvudfallen användas för att fördjupa förståelsen om vad som skapar och motverkar resiliens, och för vilka delar i resultaten från steget innan som kan vara generella faktorer och mönster. Principen för urvalet av dessa fall är att de ska skilja sig radikalt från huvudfallen m.a.p. specifika kontextuella aspekter. Det finns idag kunskap om vilka typer av kontextuella aspekter som är viktiga i förhållande till resiliens, exempelvis sociala (som utbildningsnivå och civilsamhälle), ekonomiska (som arbetsmarknad) och naturgivna (som geografi och miljö) (Beccari, 2016). Vilka fall som kommer att väljas beror av resultaten från fallstudierna i AP2. Vi har dock identifierat några preliminära kontrasterande fall som innefattar alla tre empiriska studieområdena och som även ingår i UNISDRs kampanj *Making cities resilient*. Dessa är Göteborg, Karlstad och Kristianstad.

I ett tredje steg (AP4) kommer samtliga sex fall från tidigare steg medverka i experimentella studier. Se Projektgenomförande (bilaga 3) för utförlig förklaring.

MÅLGRUPPER, LÖPANDE KOMMUNIKATION, SAMHÄLLSNYTTA

Se Projektgenomförande (bilaga 3) för utförligare beskrivning av kommunikation och nyttiggörande.

Forskningsprojektets huvudsakliga målgrupp är aktörer som verkar för en ökad resiliens i vid bemärkelse. Kommuner, länsstyrelser, nationella myndigheter, nätverk och organisationer som påverkar och påverkas av insatser kopplade till resiliens är de centrala målgrupperna. Forskarsamhället och lärare med intresse i projektets frågor är en andra viktig målgrupp liksom en intresserad allmänhet.

Projektets transdisciplinära forskningsansats är en medveten strategi för spridning av forskningen och för att göra resultaten tillämpbara i praktiken. I samband med respektive studie kommer återkopplingsaktiviteter inom policy och praktik att genomföras. Denna workshopserie bidrar till att sprida resultaten till en bredare krets av användare. Var och en av projektets partners har dessutom reguljära konferenser där forskning och praktik möts och där projektets framsteg kommer att kommuniceras. Resultat från studierna kommer även att presenteras vid forskningskonferenser i Sverige, Europa och övriga världen. I samband med projektets avslutning kommer en särskild, framåtsyftande konferens att arrangeras där den samlade kunskapen presenteras och en Framtidskarta för resiliensutveckling (*roadmap*) lanseras. Tillämpade verktyg för resiliensutveckling kommer också att produceras i form av utbildningsmaterial, riktlinjer, övningar och liknande.

Projektetwebben kommer att ha en kommunikativ inriktning där framsteg och resultat publiceras löpande och en kontinuerlig dialog förs med aktörer, allmänhet och massmedia. Särskilt Minst tre populärvetenskapliga artiklar per studieområde kommer att publiceras i tidskrifter som MSB:s Tjugofyra7 eller SKL:s Dagens Samhälle. Vi kommer även att delta i seminarier i MSB:s regi och vid behov bistå aktörer med kunskap inom projektets ramar.

Till intresserade forskare och lärare sprids forskningen genom forskningsseminarier, vetenskapliga tidskriftsartiklar och därutöver forskningsrapporter och via konferenser. Forskningen kommuniceras även inom våra respektive utbildningar.

Projektet bidrar med samhällsnytta dels genom teoretisk kunskap och fördjupad förståelse, dels genom formulering av praktiskt tillämpbara rekommendationer. Förslag på praktiskt tillämpbara åtgärder kommer att kunna formuleras, exempelvis lagändringar, förändrade beslutsprocesser, samverkansmodeller och organisatoriska strukturer.

BUDGET

Se bilaga 1.

Forskningsprojektet omfattar tre partners, Mittuniversitetet, Karlstad universitet och Försvarshögskolan. Total kommer elva forskare att delta varav två doktorander. Projektbudgeten uppgår till 20 miljoner kr.

REFERENSER

- Amaratunga, D., Faber, M., Haigh, R., Indirli, M., Kaklauskas, A., Lill, I., Perdikou, S., Rochas, C., Sparf, J., Perera, S., Thayaparan, M. & Velazquez, J. (2015). *Disaster Resilience Education and Research Roadmap for Europe 2030*: ANDROID Report.
- Andersson, C., Danielsson, E., Giritli Nygren, K., Olofsson, A., och Sjöberg, I. (kommande). *Utvärdering av MSBs operativa leveranser under flyktingsituationen*. Mittuniversitetet, Forum för genusvetenskap, Risk and Crisis Research Centre.
- Andersson-Sköld, Y., Thorsson, S., Rayner, D., Lindberg, F., Janhäll, S., Jonsson, A., Moback, U., Bergman, R., Granberg, M. (2015) An integrated method for assessing climate related risks and adaptation alternatives in urban areas. *Climate Risk Management*, 7, 31-50.
- Arheimer, B., Donnelly, C., Strömqvist, J. (2013) Large-scale effects of climate change on water resources in Sweden and Europe, *VATTEN – Journal of Water Management and Research*, 69, 201–207.
- Beccari B 2016. A Comparative Analysis of Disaster Risk, Vulnerability and Resilience Composite Indicators. *PLOS Currents: Disasters* March 14.
- Becker, P. (2014) *Sustainability Science - Managing risk and resilience for sustainable development*. Amsterdam and Oxford, Elsevier.
- Berkes, F., & Ross, H. (2013). Community resilience: toward an integrated approach. *Society & Natural Resources*, 26(1), 5-20.
- Birkmann, J. (2013). *Measuring vulnerability to natural hazards – towards disaster resilient societies*. Andra upplagan. New York: United Nations University Press.
- Chandler, D. (2014). Beyond neoliberalism: resilience, the new art of governing complexity. *Resilience*, 2(1), 47-63.
- Cote, M. & Nightingale, A. J. (2012). Resilience thinking meets social theory situating social change in socio-ecological systems (SES) research. *Progress in Human Geography*, 36(4): 475-489.
- Cutter, S., Ash, K. & Emrich, C. (2014). The geographies of community disaster resilience. *Global Environmental Change*, 29, 65-77.
- Davoudi, S, Crawford, J, Mehmood, A. (red.) (2009) *Planning for Climate Change: Strategies for Mitigation and Adaptation for Spatial Planners*. London: Earthscan.
- Evans, B., & Reid, J. (2014). *Resilient life: The art of living dangerously*. John Wiley & Sons.
- Giuliani, L., Revez, A., Sparf, J., Jayasena, S., & Havbro Faber, M. (2016). Social and technological aspects of disaster resilience. *International Journal of Strategic Property Management*, 20(3), 277-290.
- Granberg, M., Glover, L. (2014) Adaptation and maladaptation in Australian national climate change policy. *Journal of Environmental Policy and Planning*, 16(2), 147-159.
- Granberg, M., Nyberg, L., Modh.L-E. (2016) Understanding the local policy context of risk management: Competitiveness and adaptation to climate risks in the city of Karlstad, Sweden. *Risk Management*, 18(1), 26-46.
- Hills, A. (2000). Revisiting Institutional Resilience as a Tool in Crisis Management. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 8 (2), pp. 109-118.
- IPCC (2014) *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation and Vulnerability*. IPCC WGII AR5 Summary for policy makers, 31 March 2014. IPCC.
- Keck, M. & Sakdapolrak, P. (2013). What is social resilience? Lessons learned and ways forward. *Erdkunde*, 67(1), 5-19).
- Nationell strategi mot våldsbejakande extremism (2016).
- Neumann, Peter E. *Old and New Terrorism* (London: Polity, 2016).
- Linnell, M., Johansson, C., Olofsson, A., Wall, E. & Öhman, S. (2015). Enhancing public resilience : A community approach. *Planet@Risk*, 3(1): 33-44.
- MacKinnon, D., & Derickson, K. D. (2013). From resilience to resourcefulness A critique of resilience policy and activism. *Progress in Human Geography*, 37(2), 253-270.
- Malmö stad (2015). *Årsredovisning 2015*. (<https://redovisningar.malmo.se/2015/arsredovisning-2015/>).
- Neal, S., Bennett, K., Cochrane, A., & Mohan, G. (2013). Living multicultural: understanding the new spatial and social relations of ethnicity and multicultural in England. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 31(2), 308-323.
- Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American journal of community psychology*, 41(1-2), 127-150.
- Olofsson, A. (2007). The preparedness of Local Authorities for Crisis Communication with People who have Foreign Backgrounds – The Case of Sweden. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 25(2): 145-173.

- Oreskes, N. (2004) The scientific consensus on climate change, *Science*, 306(5702), 1686.
- Paton, D., & Johnston, D. M. (2006). *Disaster resilience: an integrated approach*. Charles C Thomas Publisher.
- Regeringens skrivelse 2014/15:146. *Förebygga, förhindra, försvåra. Den svenska strategin mot terrorism*.
- Rhodes, R. A. W. (1997). Understanding Governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability. *Administrative Theory & Praxis*, 20 (3), pp. 394-396.
- Ridgeway, C. L., & Correll, S. J. (2004). Unpacking the gender system a theoretical perspective on gender beliefs and social relations. *Gender & society*, 18(4), 510-531.
- Schipper, E.L.F., Burton, I. (Eds.) (2009). *The Earthscan Reader in Adaptation to Climate Change*. London: Earthscan.
- SMHI (2014) Uppdatering av det klimatvetenskapliga kunskapsläget. Klimatologi nr 9. Norrköping: SMHI.
- SOU 2007: 60 Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter.
- Sparf, J. (2016). Kunskap och övningar för resiliens. I Becker, P. & Ullberg, S (red.) *Katastrofriskreducering. Perspektiv, praktik, potential*. Studentlitteratur. 15:385-412.
- Vrasti, W. & Michelsen, N. (2016). Introduction: on resilience and solidarity. *Resilience*, 1-9.
- Walker, G., Tweed, F., Whittle, R. (2014) A framework for profiling the characteristics of risk governance in natural hazard contexts, *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 14: 155–164.
- Wildavsky, A. (1988). *Searching for Safety*. Transaction Books.
- Zebrowski, C., & Sage, D. (2016). Organising community resilience: an examination of the forms of sociality promoted in community resilience programmes. *Resilience*, 1-17.

Samhällsresiliens i Sverige

– styrning, sociala nätverk och lärande

Konceptuell beskrivning

Den konceptuella utvecklingen av resiliensbegreppet inom risk- och katastrofforskningen har nått en viss allmän mognad. Men det finns fortfarande vissa begränsningar och kunskapsluckor att fylla och som detta forskningsprojekt tar sikte på. Den första luckan består av att konceptet har utvecklats deskriptivt och generellt snarare än operationaliserat, precist och avgränsat. Den tillämpning som skett har varit mer praktisk inriktad snarare än forskningsmässig och teoriutvecklande. Det finns en stor litteratur som visar på krisers händelseförlopp och där resiliens förutsätts vara receptet för att samhällen ska kunna återhämta sig efteråt (*bouncing back*) eller utvecklas genom återuppbyggnad (*bouncing forward*). Dessa teorier och modeller fyller syftet att beskriva vad resiliens är men inte så mycket mer och framför allt saknas det en kritisk granskning inom detta spår av konceptutvecklingen.

Ett andra spår är tvärtom en radikal kritik mot begreppet och beskriver det som inget annat än en neoliberal styrmekanism där den enskilda människan och hennes *community* görs ansvariga för sin egen säkerhet och trygghet. I detta spår saknas en mer nyanserad tolkning av begreppet, att det kan förstås på olika sätt i olika samhällen och sociala miljöer. Det finns också liten förståelse för social pluralism, eller heterogenitet, vad gäller värderingar, normer och ideal i detta spår.

Ett tredje utvecklingsspår utgörs av strävan efter att hitta sätt för mätning av resiliens. Här konstrueras omfattande teoretiska modeller med indikatorer inom olika samhällsområden. Dessa mätmetoder är förvisso lovvärda eftersom de syftar till en praktisk tillämpning och utvecklande åtgärder. En nackdel är att de blir mycket omfattande och greppar över mer eller mindre hela samhällsapparaten. De har också fått kritik för att vara alltför globala för en mer lokal tillämpning.

Ett fjärde spår är det ingenjörsmässiga systemtänkande som har präglat mycket av konceptutvecklingen. Fokus har kommit att ligga på infrastruktur och teknik medan sociala aspekter inte har belysts lika mycket. Detta är paradoxalt eftersom studier visar att makt, sociala nätverk, ledarskap, inkludering, jämställdhet och andra sociala faktorer är avgörande för nivån av resiliens.

Mot bakgrund av dessa luckor kommer föreliggande projekt att fördjupa och nyansera kunskapen om den lokala kontextens betydelse för resiliens. Med lokal kontext förstås här ett antal dimensioner som har visat sig avgörande för nivån av resiliens och undersöka dess relevans under svenska förhållanden.

Tabell 1 Resiliensdimensioner med kategorier. Fritt efter Beccari, B. (2016). A comparative analysis of disaster risk, vulnerability and resilience composite indicators. *PLoS currents*, 8.

Dimensioner	Kategorier
<i>Social miljö</i>	Demografi Hälsa Utbildning Civilsamhälle Styrning
<i>Den byggda miljön</i>	Service och infrastruktur Bostäder och hushållstillgångar
<i>Ekonomi</i>	Nationalekonomi Arbetsmarknad Uppehälle
<i>Naturlig miljö</i>	Geografi Miljö
<i>Hot</i>	Risk Sårbarhet

Till dessa kommer projektet att tillföra sociala dimensioner som utgår ifrån projektets analytiska teman. Dimensionerna och dess kategorier kommer att utarbetas inom projektet men kommer att handla om exempelvis styrning och makt, sociala nätverk och relationer, kunskapsbildning, -typer och lärande. Därigenom har projektet en teoriutvecklande ansats redan från start.

Men att identifiera och undersöka olika resiliensdimensioner är inte tillräckligt för att stärka samhällets resiliens. Vi behöver också förstå vilka mekanismer och variationer som stärker och/eller försvagar dimensionerna och därigenom resiliensen. För detta kommer projektet att utgå från modeller inom bland annat utvecklingsstudier. Här används exempelvis begreppet hävstång som beskriver mekanismen mellan aktiviteter, beslut etc. och resiliens kategorier. Dimensionerna och kategorierna ovan är ju endast statistiska enheter och innebär inga åtgärder eller aktiviteter i sig. Men genom att studera vad som fungerar som mekanismer för resiliens kommer vi flera steg närmare en forskningsbaserad operationalisering som också innebär teoriutveckling. Det analytiska ramverket för att studera dessa mekanismer kommer att utarbetas tillsammans med expertgruppen inom projektet. Tabellen nedan är ett utkast till ett sådant ramverk, vilket kommer att kompletteras och även inkludera resilienshämmande och -nedbrytande mekanismer.

Tabell 2 Utkast till analytiskt ramverk.

Analytiska teman	Mekanismer för resiliens
Resilient styrning	Processer för beslutsfattande Konsekvent och legitimt lokalt ledarskap Metoder för självförsörjning och service
Sociala nätverk och relationer	Inkludering, sammanhållning, engagemang, Tillgänglighet och jämställdhet Partnerskap, informella och formella relationer med integrerad planering
Kunskap och lärande	Socialt och kulturellt anpassad utbildning, träning och övning Individuell kapacitet Kunskapsutbyten, samverkansarenor, kunskapsstyper

Samhällsresiliens i Sverige

– styrning, sociala nätverk och lärande

Projektgenomförande

Dokumentet beskriver projektets genomförande i de olika arbetspaketen (AP). Här återfinns också en tidplan med ett Gantt-schema, en beskrivning av projektets kvalitetsplan och kommunikationsplan samt projektets förväntade effekt och inverkan.

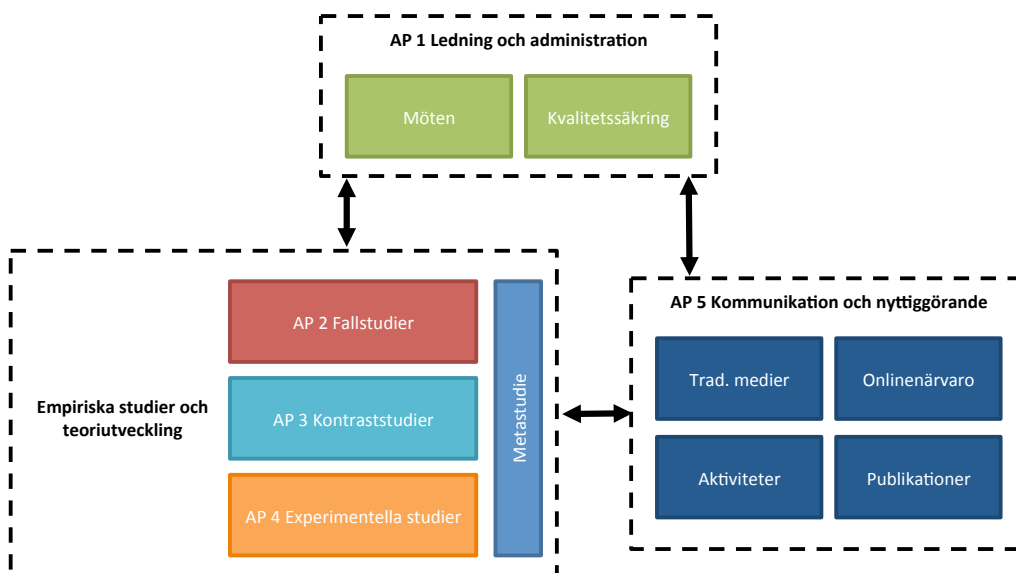
Innehåll

Innehåll	1
Organisering.....	2
AP 1 - Ledning och administration.....	3
Kvalitetsplan	3
Tidplan för projektets genomförande	4
Gantt-schema	5
AP 2 – Fallstudie	6
AP 3 – Kontraststudie	6
AP 4 – Experimentstudie	7
AP 5 – Kommunikation och nyttiggörande	8
Effekt och inverkan på kort och lång sikt	8
Åtgärder för att maximera effekt och inverkan.....	9
Involvering.....	9
Kommunikation.....	10

Organisering

Projektet är organiserat med fyra aktiva deltagargrupper: forskarna som genomför studierna, en referensgrupp inklusive representation från MSB, en internationell expertgrupp samt de medverkande personerna i studierna. Vilka personer som ska ingå i referensgruppen avgörs i dialog med MSB, men det är rimligt att gruppen är en mix av verksamhetsutövare och beslutsfattare från olika typer av organisationer och verksamheter med koppling till resiliens, samt forskare och eventuellt en kommunikatör.

Den internationella expertgruppen formeras för att stärka forskningens strategiska inriktning och relevans samt för att få perspektiv utifrån på forskningsprojektet. Gruppen kommer att bestå av forskare och ledare med lång erfarenhet inom området. De i dagsläget tillfrågade personerna kommer från UNISDR i Genève, Europeiska kommissionen och Baltimore city samt universitet i Huddersfield, Loughborough, Bern, Bonn, Melbourne och Durham. Av budget- och miljöskäl kommer gruppen bara att samlas en eller ett par gånger under projekt-tiden, däremellan hålls onlinediskussioner.

Figur 1 Relationen mellan projektets arbetspaket

AP 1 - Ledning och administration

Det första arbetspaketet består av övergripande projektledning och kvalitetsansvar. Projektet leds av Mittuniversitetet men arbetsuppgifterna i AP 1 kan komma att fördelas mellan projektdeltagarna under projektets gång. Projektmötena med referensgruppen är formella beslutsinstanser men däremellan fattas interna beslut vid projektmöten. Alla formella möten och all dokumentation rymms inom AP 1 liksom organisering av slutkonferensen samt en kvalitetsplan med riskanalys. En central uppgift är att sätta samman interimrapporterna och projektets slutrapport.

Mål: Att genomföra projektet med hög kvalitet inom de satta tids- och budgetramarna.

Uppgifter och milstolpar: Arbetsmöten (interna och med intressenter), referensgruppmöten, expertmöten, slutkonferens.

Leveranser: Kvalitetsplan, kommunikationsplan, interimrapporter, slutrapport, policyinriktad framtidskarta för resiliensutveckling.

Kvalitetsplan

I AP 1 ingår att ta fram en kvalitetsplan för projektet. Denna kvalitetsplan är till för att systematiskt följa och kontrollera att de uppsatta målen och leveranserna uppnås. Syftet är att maximera sannolikheten att det beskrivna nyttiggörandet från projektet uppfylls. I kvalitetsplanen definieras och beskrivs den förväntade kvaliteten i projektets genomförande av de olika arbetspaketen. Det ingår också att specificera formalia kring beslut samt genomföra en riskanalys. Kvalitetsplanen utgör grunden för både intern och extern projektutvärdering liksom för progressionsuppföljning av respektive AP. Planen är ett "levande dokument" och kommer vid behov att utvecklas och anpassas under projektets löptid. De formella uppdateringarna genomförs två gånger under projektet.

Innehållet kommer huvudsakligen att bestå av tre delar. Den första delen är en riskanalys för projektet med riskvärden och åtgärder för förebyggande och hantering. Den andra delen består av olika mallar och normer som hör till projektets olika AP och leveranser. Den syftar till att underlätta en hög och jämn kvalitet i alla projektaktiviteter och för att skapa en viss sammanhållen identitet för projektet. Mer konkret utgörs innehållet av exempelvis mötesstandarder, mall för progressionsrapport, mallar för online-aktiviteter, deltagarutvärderingar för intressentaktiviteter med mera.

Kvalitetsplanens tredje del omfattar kvantitativa och kvalitativa, objektivt verifierbara, indikatorer och nyckeltal. Dessa identifierar och överenskommer pro-

jekttagarna, referensgruppen och den externa expertgruppen tillsammans om i inledningen av projektet. Måttens syftar till att kunna följa upp leveranserna från varje AP samt att den definierade kommunikationsplanen fullföljs och att det önskvärda nyttiggörandet uppnås på ett högkvalitativt sätt.

Tidplan för projektets genomförande

Projektets löptid är 60 månader med planerad start 2017-07-01. Medan ledning och administration samt kommunikation och nyttiggörande löper under hela projekttiden genomförs studierna sekventiellt. Till de tre huvudstudierna tillkommer en metastudie (projektmanad 52-57) i vilken resultat och slutsatser från huvudstudierna analyseras samlat och bildar underlag till projektets slutrapport, framtidskarta och verktyg för resiliensutveckling. I planering av projektets studier och analyser av det empiriska materialet kommer intressenter (verksamhetsutövare och professionella från olika nivåer) att vara delaktiga för att stärka projektets relevans.

SAMHÄLLSRESILIENS I SVERIGE – GANTT-SCHEMA																						
ÅR	2017				2018				2019				2020				2021				2022	
KVARTAL	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2		
PROJEKTMÅNAD	1-3	4-6	7-9	10-12	13-15	16-18	19-21	22-24	25-27	28-30	31-33	34-36	37-39	40-42	43-45	46-48	49-51	52-54	55-57	58-60		
Arbetspaket 1 - Ledning och administration																						
Kvalitetsplan																						
Projektmöte med referensgrupp																						
Projektmöte med extern expertgrupp																						
Interimrapport med budgetavstämning																						
Slutrapport																						
Generell administration och ledning																						
Arbetspaket 2 - Fallstudie																						
Planering och förberedelser ²																						
Empirisk studie																						
Analys ²																						
Rapport																						
Återkoppling ¹																						
Metastudie																						
Arbetspaket 3 - Kontraststudie																						
Planering och förberedelser ²																						
Empirisk studie																						
Analys ²																						
Rapport																						
Återkoppling ¹																						
Metastudie																						
Arbetspaket 4 - Experimentstudie																						
Planering och förberedelser ²																						
Scenariokonstruktion																						
Laborativ studie																						
Analys ²																						
Rapport																						
Återkoppling ¹																						
Metastudie																						
Arbetspaket 5 - Kommunikation och nyttiggörande																						
Marknadsföringsmaterial																						
Pressrelease																						
Nyhetsmedier ³																						
Projektwebb	<<																			>>		
Blogg/vlogg ⁴	<<																			>>		
Twitter	<<																			>>		
Nyhetsbrev																						
Podcast/webbinarium																						
Intressentaktiviteter ¹																						
Lednings- och policyaktiviteter ¹																						
Slutkonferens																						
Framtidskarta för resiliensutveckling ⁵																						
Verktyg för resiliensutveckling ⁶																						

FOTNOTER

¹ Utbildning, workshop, seminarium, konferens, paneldiskussioner e.dyl.

² I planering och analys deltar slutanvändare

³ Debattartikel, radioinslag, TV-deltagande etc.

⁴ Projektdeltagare, slutanvändare, referensgrupp, experter m.fl.

⁵ Policyinriktad framtidsresonemang av möjligheter och utmaningar inom resiliens. Med inriktningsrekommendationer.

⁶ Praktikinriktade resiliensutvecklande verktyg för dels varje empiriskt område som undersökts, dels generellt. Verktygen kompletterar framtidskartan i en mer tillämpad form.

AP 2 – Fallstudier

AP 2 består av djuplodande fallstudier i tre kommuner.¹ Syftet är att skapa en helhetsförståelse av resiliens i en svensk kontext baserad på resilient styrning, sociala nätverk och relationer samt kunskap och lärande. Utgångspunkten är den lokala kontexten och specifika utmaningar som relateras till befintliga teoretiska modeller och koncept för resiliens. Fokus läggs på de teoretiska aktiviteter och förutsättningar som stärker eller försvagar lokalsamhällets resiliens.² Kommunerna ses här som komplexa sociala enheter och geografiska platser, inte som en sammanhållen organisatorisk enhet. Empiriskt material kommer därför att samlas in i organisationer och nätverk av många olika slag: offentliga organisationer, privata företag, organiserade sammanslutningar, föreningar, frivilligorganisationer och -initiativ, sociala nätverk m.m. Såväl kvalitativ som kvantitativ data kommer att analyseras.

Mål: Att skapa ett integrerat teoretiskt ramverk för resiliens i svensk kontext med fokus på resilient styrning, sociala nätverk och relationer samt kunskap och lärande. Ramverket bygger på en genomgripande kunskap om problem, utmaningar och goda exempel i de specifika fallen men som kan överföras till andra fall och generaliseras. AP 2 har därför en teoriutvecklande ansats där befintliga modeller och koncept utvecklas i förhållande till svenska förhållanden och erfarenheter.

Uppgifter och milstolpar: Arbetsmöten (interna och med intressenter), empirisk studie och analys, återkopplingsaktiviteter, kommunikationsaktiviteter, metastudie, slutkonferens.

Leveranser: Rapport, teoretiskt ramverk, slutrapport, policyinriktad framtidskarta för resiliensutveckling.

AP 3 – Kontraststudie

Den andra studien består av att kontrastera fallstudierna i AP 2 och att pröva resultaten från dem i andra kontexter. Varje huvudfall kontrasteras i en annan kommun med radikalt olika förutsättningar och miljöer. Kontraststudien omfattar inte nödvändigtvis alla tre empiriska områden i samtliga kommuner men fokuserar på ett antal utmaningar eller problemområden där prövningen och kontrasteringen görs desto djupare. Syftet är att pröva den bredare giltigheten av kunskapen från fallstudierna samt problematisera olika miljöers specifika betydelse för resiliens. Empiriinsamlingen kommer att spegla den i AP 2 men med ett utökat

¹ För urval och motivation, se projektbeskrivningen.

² Se Bilaga 2 för ett utvecklat teoretiskt resonemang.

interaktivt genomförande med intressenter. Miljöbegreppet syftar här på hur det används i befintliga teoretiska modeller för resiliens.³ För att kunna utveckla ett teoretiskt ramverk fullt ut behöver det prövas i olika kontexter. Genom kontraststudien vidareutvecklas, fördjupas och nyanseras därför förståelsen av hur resiliens tar sig form ur ett svenskt perspektiv och på lokalsamhällesnivå. I AP 3 påbörjas också utvecklingen av konkreta verktyg för resiliensutveckling som ska kunna användas av aktörer på lokalsamhällelig nivå.

Mål: Att utveckla ett kontextperspektiv på det teoretiska ramverket utifrån svenska förhållanden och med en konceptuell nyansering och fördjupning. Detta görs genom empiriska studier som problematiserar befintliga modeller, koncept och indikatorer.

Uppgifter och milstolpar: Arbetsmöten (interna och med intressenter), empirisk studie och analys, återkopplingsaktiviteter, kommunikationsaktiviteter, metastudie, slutkonferens.

Leveranser: Rapport, utvecklat teoretiskt ramverk, slutrapport, praktikinriktade verktyg för resiliensutveckling.

AP 4 – Experimentstudie

Den avslutande studien tar kunskapen från de tidigare studierna ytterligare ett steg närmare ett integrerat teoretisk ramverk som ska kunna omsättas i utbildnings-, insats-, utvärderings-, övnings- och utvecklingsverksamhet på framför allt lokal nivå. *Syftet är att genom experiment och scenarier testa det teoretiska ramverkets giltighetsgränser genom att tillämpa det i olika händelser och miljöer.* Även miljöer utomlands kan prövas för att pröva ramverkets möjlighetsgränser. Experimenten genomförs dels i de sex studerade kommunerna, dels i det risk- och krisforskningslabb (RCR Lab) som invigs hösten 2017 hos Risk- och krisforskningscentrum på Mittuniversitetet. Labbet är en lokal med så kallad immersions-teknik där visualisering, ljud, lukter, vibrationer, ljuseffekter med mera ger en verklighetsnära upplevelse av händelser och miljöer men som sker i en säker omgivning. För att kunna undersöka graden av överförbarhet av både de teoretiska slutsatserna och de praktiska verktygen ingår det i AP 4 att konstruera scenarier som inte liknar de studerade empiriska områdena. I experimentstudien används scenarierna dels för workshops i de studerade kommunerna, dels för laborationer i RCR Lab. Experimenten kommer att vara en kombination av interventionsstudier och filmade workshops där bland annat komplexa beroenden, sociala relationer, kunskapsbildning och -överföring, kommunikation och ledarskap kommer att studeras. Genom att det teoretiska ramverket och de praktiska

³ Se Bilaga 2

verktygen testas av olika intressenter kan det valideras och utvecklingen av dem slutföras.

Mål: Att slutföra det teoretiska ramverket och de praktiska verktygen genom att testa dess möjlighetsgränser i olika scenarier och experiment. Scenarierna omfattar även gränsöverskridande utmaningar och internationella miljöer. Om det finns möjlighet kommer gränsöverskridande experiment att genomföras i samarbete med andra forskare i Norden och EU.

Uppgifter och milstolpar: Arbetsmöten (interna och med intressenter), experimentell studie och analys, återkopplingsaktiviteter, kommunikationsaktiviteter, metastudie, slutkonferens.

Leveranser: Rapport, färdigutvecklat teoretiskt ramverk, slutrapport, praktikinriktade verktyg för resiliensutveckling.

AP 5 – Kommunikation och nyttiggörande

Projektet omfattar såväl teori- och begreppsutvecklande grundforskning som tillämpad forskning för både policy- och praktikinivå. Projektet förväntas ha inverkan på både den inomvetenskapliga utvecklingen inom området och på det praktiska resiliensarbete som bedrivs på olika nivåer i samhället.

Effekt och inverkan på kort och lång sikt

Den vetenskapliga effekten kommer att omfatta följande.

- 1) teori- och begreppsutveckling, särskilt inom projektets tematiska områden resiliens styrning, sociala nätverk och relationer samt kunskap och lärande. Detta är områden som är teoretiskt eftersatta då forskningen under lång tid har varit inriktad på resiliens-fenomenet som sådan, exempelvis mätning av resiliens, begreppsdiskussion och -kritik, infrastrukturella beroenden och komplexitet. De mer vardagsnära aspekterna och operationaliseringen av resiliens har istället lämnats åt andra, mer praktiskt arbetande aktörer att utveckla. Däremot har detta område ännu inte utvecklats teoretiskt, vilket detta projekt avser att göra
- 2) Genom att projektet omfattar flera ämnen och att intressenter är aktiva i forskningens alla faser kommer en transdisciplinär begreppsutveckling att gynnas, vilket skapar en ökad förståelse av hur resiliensnivåer kan bedömas och jämföras
- 3) Nya idéer kommer att spridas till en bredare publik, inklusive nyckelaktörer på lokal nivå, genom tidskriftsartiklar, rapporter, policyutveckling, fysiska aktiviteter och onlineaktiviteter
- 4) Stärka befintliga nätverk och samarbeten samt skapa nya kontakter över

sektorer, organisationer, regioner. Därtill att samarbeten mellan akademi och praktik utökas och förstärks

- 5) Öka förmågan, särskilt hos de juniora forskarna, att arbeta över ämnes- och sektorsgränser.

Effekter och inverkan ur ett praktiskt perspektiv har än fler dimensioner. Även om vissa effekter kan utvärderas inom projektets kvalitetsplan så är inverkan (en. *impact*) svår att bedöma. Med utgångspunkt i projektplanen samt arbetspaketens leveranser och aktiviteter kan vi ändå anta att projektet kommer att generera en hel del effekter på både policynivå och praktisk nivå. Projektet kommer att

- 1) identifiera utmaningar och möjligheter för resiliens i Sverige
- 2) utveckla empiriskt grundad och testad teori för resiliens ur ett svenskt perspektiv
- 3) påverka strategiska policybeslut genom att producera och kommunicera en policyinriktad framtidskarta för resiliensutveckling
- 4) höja den praktiska kompetensen inom resiliens genom generellt tillämpbara verktyg
- 5) bidra till höjd medvetenhet och ökad och breddad resilienskunskap bland medverkande intressenter, andra relevanta aktörer och till allmänheten
- 6) stimulera engagemang, samarbeten och erfarenhetsutbyten mellan regioner med olika grad av resiliens och mellan olika typer av aktörer
- 7) bidra till resiliensmålen inom Sendaiöverenskommelsen om katastrofriskreducering 2015-2030
- 8) potentiellt minska negativa klimat- och katastrofkonsekvenser, inklusive mänskligt och ekonomiskt lidande

Åtgärder för att maximera effekt och inverkan

Involvering

- I projektets alla AP och studier kommer intressenter av olika slag att vara involverade.
- I både referensgruppen och den externa expertgruppen sitter välmeriterade forskare liksom verksamhetsutövare med mycket stor erfarenhet.
- I planering och förberedelse av respektive studie engageras yrkesutövare från de studerade platserna för att säkerställa relevansen av de planerade leveranserna.
- I analyserna kommer en dialog med yrkesutövarna att föras för att validera resultaten och slutsatserna ur ett praktiskt perspektiv.

- I projektets kommunikation kommer de studerade platserna att porträtteras och särskilt i onlineaktiviteterna kommer olika projektdeltagare, slutanvändare, referensgrupp, experter med flera bjudas in att delta.

Kommunikation

Projektets kommunikationsplan kommer att omfatta en lång rad olika aktiviteter och insatser både under projektets gång och efteråt till olika målgrupper. Aktiviteter sätter igång redan innan projektet startar formellt. En preliminär projektwebb lanseras och framför allt påbörjas den dedikerade blogg/vlogg som utgör en central spridningskanal över hela projekttiden.

Kommunikationsplanen består av fyra delar inklusive vetenskaplig spridning och publikation.

- Traditionella medier
 - **Marknadsföringsmaterial** (flygblad, vepor, affischer, promotionsmaterial)
 - **Pressreleaser**
 - **Nyhetsmedier** (debattartikel, radioinslag, TV-deltagande etc.)
- Onlinenärvaro och sociala medier
 - **Projektwebb** (egen projektwebb, undersidor på deltagarnas hemsidor och hos MSB samt länkar på alla projektmedverkandes sidor)
 - **Blogg/vlogg** (projektdeltagare, slutanvändare, referensgrupp, experter m.fl.)
 - **Twitter** (genom projektdeltagarnas konton)
 - **Researchgate och Academia** (som projekt att följa)
 - **Nyhetsbrev** (två per år samt i projektdeltagarnas och projektmedverkandes andra nyhetsbrev.)
 - **Podcast/webbinarium** (två per år. Har en utbildningsinriktning, riktar sig till alla som är aktiv inom arbete för resiliens, publiceras på projektwebb, hos MSB och på projektdeltagarnas egna hemsidor.)
- Aktiviteter
 - **Intressentaktiviteter** (utbildning, workshop, seminarium, konferens, paneldiskussioner o.dyl.)
 - **Lednings- och policyaktiviteter** (samma som ovan)
 - **Slutkonferens** (öppen för alla. Projektdeltagarna kommer också att medverka vid andra konferenser och mässor samt att sär-

skilda sessioner kan komma att anordnas om så är möjligt, exempelvis på projektdeltagarnas egna konferenser samt på MSBs mässan Samhällssäkerhet)

- Publikationer

- **Framtidskarta för resiliensutveckling** (policyinriktad rapport om framtida möjligheter och utmaningar inom resiliens. Med inriktningsrekommendationer.)
- **Verktyg för resiliensutveckling** (praktikinriktade verktyg för främjande av resiliens, dels för varje empiriskt område som undersökts, dels generellt. Verktögen kompletterar framtidskartan i en mer tillämpad form och består av utbildningsmaterial, riktlinjer, övningar m.m.)
- **Slutrapport** med det slutgiltiga teoretiska ramverket. Sannolikt publiceras det även i en vetenskaplig bok.
- Minst tre **working-papers**, en från varje studie (föregår konferenspublikation och tidskriftsartiklar)
- Minst åtta vetenskapliga **konferenspresentationer** (med ev. tillhörande proceedings)
- Minst sex **granskade artiklar** i vetenskapliga tidskrifter
- **Temanummer** i den vetenskapliga tidskriften *Resilience*. Temanumret kommer att adressera kritiska perspektiv på resiliens i Norden.
- **Två doktorsavhandlingar** (en på Mittuniversitetet och en på Karlstads universitet)

För att optimera relevansen och genomslaget kommer en detaljerad kommunikationsplan att utvecklas i samråd med referensgruppen, kommunikatörer vid projektets lärosäten och MSB. Planen kommer att specificera vad som kommuniceras när och för vilka målgrupper.